

2021

Rapport

ÖVNINGS DAGHEM

I SAMARBETE MED ÅBO AKADEMI

Anna Buss

Åbo Akademi

9/27/2021

Innehåll

Inledning.....	2
Personal och referensgrupp	4
Projektets resultat	5
Övningsdaghem i Svenskfinland – ett nätverk av daghem.....	5
Nätverksträffar för samarbete och forskningsförankring	6
Utveckling av innehållet i praktikperioderna	6
Handledarutbildning för ökad kvalitet i praktikhandledning.....	7
Projektets nätverkande med annan lärarutbildning, praktik och forskning.....	7
Projektets resultat som en del av utbildningens verksamhet.....	8
Referenser	9
Projektet i media	9
Bilaga.....	11
Karta över övningsdaghemsnätverket 2021.....	11

Inledning

Finlands universitetslag (2009/558) definierar att universiteten har som uppgift att främja den fria forskningen och meddela undervisning som är baserad på forskning. I anslutning till forskningsbaserad undervisning skall universitetet samverka med det övriga samhället. Ett lärosäte som vill utveckla samverkan behöver känna sig själv och välja väg, samverkan med det övriga samhället kräver rätt attityd inom universitet och resurser (Siika-aho, 2015; Wahlbin & Wigren, 2007). Skoldirektörerna i Österbotten säger i en rapport från 2013 att de har en positiv bild av samverkan mellan skola och lärarutbildning, men att det finns utrymme för utveckling av en gemensam grund för att samordna teori och praktik (Selander, Wermke & Geijer, 2013). För daghemmens del har samverkan pågått i relation till praktik inom lärarutbildningen inom småbarnspedagogik, men lärosätena har också sett att denna kan utvecklas.

Undervisnings- och kulturministeriet ökade nybörjarplatserna i utbildningen till lärare inom småbarnspedagogik med tusen platser, och ökningen ska verkställas under 2018-2021. Tidigare minister Grahn-Laasonen uttrycker att det i Finland bör bildas en ny sorts övningsdaghem och att förebilden är de finländska universitetens nätverk av övningsskolor för klasslärarutbildningen. Dessa övningsdaghem skulle bidra till samverkan mellan samhället och lärosätena och därmed bidra till en ökad kvalitet på praktiken. Enligt Grahn-Laasonen behövs flera praktikplatser då studieplatserna ökar och kommunerna kunde tillsammans med universiteten utveckla ett samarbetsnätverk kring detta och se det som en möjlighet att nya daghem kunde vara i anslutning till universitetens campusområde. Genom specialunderstöd initierades ett försök med övningsskolor inom småbarnspedagogiken och avsikten var att öppna nya möjligheter att utveckla praktiken och dess handledning i anslutning till utbildningen för lärare inom småbarnspedagogik (pressmeddelande 5.9.2017; 5.2.2019).

I Sverige kom den svenska regeringen år 2014 med ett initiativ om en försöksverksamhet om övningsförskolor för att stärka och utveckla den så kallade verksamhetsförlagda undervisningen inom lärarutbildningarna (Niklasson, 2015). Målet var att förskollärarstudenter fullgör huvuddelen av sin verksamhetsförlagda del av utbildningen som leder till förskollärarexamen vid en övningsförskola. För att den verksamhetsförlagda utbildningen skall fungera är det viktigt att det finns ett väl organiserat samarbete mellan övningsförskolan och högskolan. Utbildningsdepartementet stipulerade att högskolorna som deltar i försöksverksamheten gör avtal med de förskolor som skall vara övningsförskolor och kontrollera att skolorna håller god kvalitet när det gäller ledning, organisation, undervisning och kvalitets- och utvecklingsarbetet. Alla som handleder måste ha en handledarutbildning om minst 7,5 högskolepoäng. (Regeringskansliet 2013)

Åbo Akademi (ÅA) beviljades 180 000 euro för åren 2019–2020, med senare erhållen förlängning till juni 2021 för att genomföra ett försök för att stärka praktiken och etablera övningsdaghem. Försökets idé var att ta fram en modell för utvecklingen av praktiken som hör till utbildningen av lärare inom småbarnspedagogik vid ÅA. Åbo Akademi ansökte om specialunderstöd för att starta en bred försöksverksamhet kring övningsdaghem och pröva en tredelad modell för övningsdaghemsverksamheten. Modellen enligt ansökan gick ut på att utveckla ett övningsdaghem i anslutning till Vasa Övningsskola, skapa ett nätverk av daghem på fältet som tar emot studerande på sin praktik för att

forskningsförankra verksamheten och skapa närmare kontakt med fältet, samt utveckla och ordna en handledarutbildning för handledare för studerande.

Åbo Akademi utredde grundligt vid inledningen av projektet möjligheterna att etablera ett eget Övningsdaghjem i samarbete med Vasa stad och Vasa Övningsskola. Trots en god grund för samarbete konstaterade projektets referensgrupp i samverkan med fakultetens ledning att det inte fanns en hållbar ekonomisk grund eller verksamhetsmodell för att bilda ett eget övningsdaghjem. Ett eget övningsdaghjem skulle endast försett en växande utbildning med få möjligheter för endast enskilda studerande till praktik.

Praktikperioderna inom Yrkeshögskolan Novia och socionom (YH) – utbildningen konstaterades under projektets gång vara olika till sin karaktär då utbildningen är mera mångfacetterade och har inte alltid en inriktning mot småbarnspedagogik. En gemensam organisation kring praktiken var inte ändamålsenligt, men synergier t.ex genom handledarutbildningen och andra samarbeten har genom projektet fått en början.

Projektet valde att fokusera på en ambitiös etablering av flertalet övningsdaghjem i hela Svenskfinland med utbildade handledare på fältet. Grunden till en verksamhetsmodell för ett övningsdaghemsnätverk med utbildade handledare vid daghemmen hämtades främst från Mälardalens högskola och Umeå universitet, vilka båda har forskolläraryt utbildning och övningsförskolenätverk. Dessa strategiska val och verksamhetsmodell beskrivs mera utförligt längre fram i rapporten.

Personal och referensgrupp

Vid inledning av projektet anställdes projektledare Anna Buss och längre fram i projektet anställdes projektassistent Patricia Donner.

Projektet har haft en aktiv referensgrupp, vilken sammanträtt åtta gånger under projekttiden. Referensgruppens medlemmar:

Fritjof Sahlström – *professor, dekanus vid fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier, Åbo Akademi*

Mia Heikkilä - *biträdande professor i småbarnspedagogik, Åbo Akademi*

Anna Fredriksson, senare Charlotta Aqua – *controller, Åbo Akademi*

Christina Knookala – *bildningsdirektör, Vasa stad*

Merja Martin, senare Anne Savola-Varaniemi, *direktör för småbarnspedagogik, Vasa stad*

Åsa Carlsson, senare Susanne Davidsson, *lektor, Yrkehögskolan Novia*

Torbjörn Sandén – *direktör vid Centret för livslångt lärande, Åbo Akademi*

Camilla Forsberg – *fortbildningschef vid Centret för livslångt lärande, Åbo Akademi*

Bernt Klockars – *ledande rektor vid Vasa Övningsskola*

Elisabet Backlund – *Kärjenmäki, rektor vid Vasa Övningsskola*

Projektets resultat

Projektet *"Övningsdaghem – utveckla övningsdaghemsverksamhet inom småbarnspedagogik"* har pågått från 1.7.2019 – 30.6.2021, som senare i texten benämns endast projektet. Projektet är finansierat av Undervisnings- och kulturministeriet och projektpartners har varit Vasa stad, Yrkeshögskolan Novia, Centret för livslångt lärande och Vasa Övningsskola. Projektets mål har varit att stärka praktiken i lärarutbildningen inom småbarnspedagogik, småbarnspedagogisk verksamhet i Svenskfinland och stärka finlandssvenskan som minoritetsspråk.

Projektet bygger på en bred processmodell kring övningsdaghem inom utbildningslinjen för lärare inom småbarnspedagogik. Modellen bygger på att etablera ett daghemsnätverk som tar emot studerande från ÅA, utvecklar innehållet i praktiken inom utbildning till lärare inom småbarnspedagogik, samt utveckla en handledarutbildning för personal inom småbarnspedagogik som tar emot studerande från ÅA. Projektet har tagit erfarenhet av den femåriga, nationella försöksverksamheten med övningsförskolor i Sverige.

Övningsdaghem i Svenskfinland – ett nätverk av daghem

Projektet har utvecklat ett nätverk av daghem (senare övningsdaghem) som sträcker sig runt hela Svenskfinland, samt språköarna Björneborg, Lahtis och Kouvola (se karta nedan). Övningsdaghemsnätverket består av 25 arbetsgivare inom småbarnspedagogik, såväl inom den kommunala som inom den privata sektorn och i dagsläget består nätverket av 95 övningsdaghem som är beredda att ta emot studerande.

Alla arbetsgivare har ingått samarbetsavtal om att tillhandahålla praktikplatser för lärarstuderande inom småbarnspedagogik och möjliggöra handledning av lärarstuderande vid övningsdaghemmet med Åbo Akademi.

Till övningsdaghemsnätverket har som nämndes 95 övningsdaghem anslutit sig och erbjuder praktikplatser för studerande vid Utbildningslinjen för lärare inom småbarnspedagogik. Bland övningsdaghemen finns olika pedagogiska lärmiljöer, men också olika språkmiljöer som språkbad till svenska och till finska, samt svenskspråkiga daghem i finskspråkig omgivning så kallade språköar.

Övningsdaghemen presenterar sig på en bloggportal se <https://blogs2.abo.fi/ovningsdaghem/> som studerande kan ta del av och ge önskemål om var de vill genomföra sin praktik. Genom bloggportalen har studerande möjlighet att bekanta sig med olika övningsdaghems lärmiljö och pedagogiska grundsyn, vilket vi hoppas skall väcka intresset för studerande att göra sin praktik på andra orter än sin studieort eller hemort. Svenska studiefonden kan understöda studerande genom stipendier för detta ändamål.

Alla övningsdaghem har fått ett välkomstpaket med ÅA-tygkassar till avdelningarna och en dekal "Övningsdaghem i samarbete med Åbo Akademi" att sätta på ett synligt ställe t.ex. vid ytterdörren. På detta sätt hoppas vi att övningsdaghemmet känner anknytning till Åbo Akademi i sin dagliga verksamhet.

Nätverksträffar för samarbete och forskningsförankring

Under projekttiden har övningsdaghemsnätverksträffar ordnats tre gånger och dessa kommer att fortsätta även framöver. Första gången som en inbjudan för att påbörja diskussion om att utveckla övningsdaghemsnätverket och senare via zoom (digitalt mötesforum) för att diskutera aktuella frågor kring praktik, handledning av lärarstudierande och kunskapsinnehåll. Varje övningsdaghemsnätverksträff har engagerat fältet och vi har haft mellan 50 – 130 deltagare, vilket visar på engagemang och vilja till samtal och utbyte.

Regionalt har diskussioner kring samarbete rörande praktikplatser och utbildning förts med Yrkes högskolan Novia och Yrkesakademien i Österbotten, samt Sydkustens förbund. Utbildningsanordnarna träffas kontinuerligt och samtalar kring aktuella frågor.

Utveckling av innehållet i praktikperioderna

Under projekttiden har de fyra praktikperioderna i utbildningslinjen för lärare inom småbarnspedagogik utvecklats och reviderats på ett grundläggande sätt. Mera fokus har lagts på självständig planering av undervisning i barngrupp genom nationella styrdokument, samt på välorganiserad handledd praktik.

Tidigare hade utbildningslinjen endast en handledd praktikperiod från utbildningslinjen och handledare på fältet var inte utbildade. Studerande ordnade sin praktikperiod själv, vilket ledde till att en fälthandledare hade lite kunskap om utbildningslinjens upplägg, krav på praktikperiod och handledning av den studerande. Idag gör studerande sin praktik på övningsdaghem, med utbildade handledare. Handledarna erhåller arvode från Åbo Akademi, vilket har avtalats om inom samarbetsavtalet med arbetsgivaren.

Under pandemin testades olika modeller för handledning via zoom. Studerande sände in inspelningar från tre undervisningssituationer, vilket var underlag för trepartssamtal mellan den studerande- fälthandledaren och handledaren från utbildningslinjen. Inom projektet utarbetades en dataskyddsanvisning och process för hantering av inspelningar där barn syns, i undervisningssyfte. En modell som uppskattas av alla parter och som utbildningslinjen kommer fortsätta arbeta utifrån och också vidareutveckla.

Handledarutbildning för ökad kvalitet i praktikhandledning

Åbo Akademis uppdrag är att utbilda lärare för hela Svenskfinland. Det är inte resurseffektivt att handledande lärare från utbildningslinjen, som är belägen i Vasa, besöker studerande på praktik på olika platser i hela Svenskfinland. Genom projektet valde vi att utbilda fälthandledarna i handledning av lärarstuderande och satsa utbildningslinjens resurser av handledande lärare på att följa studerande under hela utbildningstiden genom grupphandledning och trepartssamtal via zoom.

Projektet skapade en webbaserad [handledarutbildning om 5 sp](#) i form av en magisterkurs, vilken erbjöds via det Öppna universitet. Omfattningen av kursen väckte respons på fältet, men fältet kom slutligen fint emot och erbjöd sina anställda att delvis göra kursen på arbetstid. Kursen lockade 108 deltagare och 79 avlade kursen i sin helhet under läsåret 2020-2021. Kursen kommer att fortsätta gå via det öppna universitet. Materialet från den webbaserade handledareutbildningen finns publicerat på <https://aoe.fi/#/materiaali/1249>

Projektets nätverkande med annan lärarutbildning, praktik och forskning

Projektet har knutit kontakter till alla universitet med motsvarande projekt i Finland. Dock gjordes studiebesök till Mälardalens Högskola samt Umeå universitet för att lyssna till deras utveckling av praktiknätverk inom lärarutbildning s.k Övningsförskoleförsöket. Genom dessa studiebesök erhöles grunden till det övningsdaghemsnätverk Åbo Akademi nu utvecklat. Därtill besöktes Uleåborgs univesitet och deras daghem på campus, samt Åbo Universitet och deras PikkuNorssi. Åbo Akademi utredde möjligheterna för ett eget Övningsdaghjem med anknytning till Vasa Övningsskola, men med brist på en hållbar grund för finansiering av verksamheten och konklusion i att en sådan verksamhet skulle ge upphov till rätt få praktiktillfällen för lärarstuderande inom småbarnspedagogik, beslöt Åbo Akademi att satsa på att utveckla ett övningsdaghemsnätverk med utbildade fälthandledare.

I regionen Österbotten har ansvarspersoner för utbildningar inom småbarnspedagogik vid YA! Yrkesakademin i Österbotten och Yrkeskolan Novia i Åbo möts med Åbo Akademi och en grund för fortsatta samarbetsdiskussioner har utvecklats.

Inom projektets ramar har forskningsdata insamlats inom handledning, ledarnas syn på utveckling av övningsdaghemsnätverk och studerandes erfarenheter av praktik. Detta material kommer bli publicerade artiklar, doktorsavhandling, magisteravhandlingar och kandidatavhandlingar under de inkommande åren.

Projektets resultat som en del av utbildningens verksamhet

Övningsdaghemsnätverket kommer fortsätta som en naturlig del inom utbildningslinjens verksamhet. För organiseringen har ett processdokument "Övningsdaghem, organisation och process" utvecklats. Organiseringen av praktiken engagerar hela utbildningens personal genom praktikansvar och handledning av båda studerande som fälthandledare.

Nätverksträffarna, vilkas koncept utvecklat under projektet, kommer att fortsätta och ses som en värdefull del i att upprätthålla övningsdaghemsnätverket och utbildningens samverkan med fältet. Via övningsdaghemmet kan utbildningen sprida aktuell information om utbildning, fortbildning och forskning.

De nya riktlinjerna för de utvecklade praktikperioderna är att alla studerande gör i praktik på ett övningsdaghem med utbildade handledare. Utbildningen träffar fälthandledare innan praktikperioden för att klargöra praktikperiodens lärandemål och innehåll, samt genom grupphandledning och individuell handledning via zoom ges mera tid åt den enskilda studerandes lärandeprocess. Projektet har stöttat utbildningen i att omfördela sina resurser så att detta är möjligt. Praktikkoordineringen kommer att erbjudas via Åbo Akademis utbildningsservice, som också visar på projektets framgång i att säkra praktikens kvalitet inom utbildningen för lärare inom småbarnspedagogik.

Handledarutbildningen har fått en fortsättning inom det Öppna universitet och kommer återkomma de närmaste åren. Kursen har ett fäste i magisterutbildningen inom småbarnspedagogik, vilket på långt sikt stärker kunnskap om handledning av lärarstuderande inom småbarnspedagogik.

Under projektets gång har datamaterial för forskning från studerande, fälthandledare och ledare inom småbarnspedagogik samlats. Detta material kommer användas i kandidatavhandlingar, ett flertal magisteravhandlingar är under arbete och en doktorsavhandling har fått sin start inom projektets teman.

Avslutningsvis kan konstateras att praktiken inom utbildningen för lärare inom småbarnspedagogik har fått en kvalitetsmässig höjning genom att resurser använts på att tänka igenom organiseringen av praktiken som helhet. Nya processer har prövats och förankrats. Särskilt glädjande är att fältet visat på ett starkt intresse för samverkan med utbildningslinjen för lärare inom småbarnspedagogik genom övningsdaghemsnätverket.

Referenser

Biblioteket för öppna lärresurser:Handledarutbildning för praktikhandledning inom småbarnspedagogik: <https://aoe.fi/#/materiaali/1249>

Niklasson, L. (2015). *When is Reorganization of Practicum in Initial Teacher Education Implemented? Administrator Perspectives*. Global Journal of Human- Social Science: GLinguistics & Education

Niklasson, L. (2015). *Reorganization of Practicum in Initial Teacher Education: A Search for Challenges in Implementation by Ex-ante Evaluation*. Journal of Ars & Humanities.

Selander, S; Wermke,W & Geijer, L, (2013). *Dialog på undantag? Samverkan mellan lärarutbildningen och avnämarna i det svenskspråkiga Finland: Rapport till Svenska kulturfonden*

Tusen nya barnträdgårdslärare (5.9.2017). https://minedu.fi/sv/artikel/-/asset_publisher/tuhat-utta-lastentarhanopettajaa

Åbo Akademis övningsdaghemsnätverk i Svenskfinland:
<https://blogs2.abo.fi/ovningsdaghem/>

Åbo Akademi. Studiehandbok 2020-2022: BP00CF91 Handledarutbildning för praktikhandledning inom småbarnspedagogik, 5 sp:
<https://studiehandboken.abo.fi/sv/kurs/BP00CF91/18939?period=2020-2022>

Övningsdaghem – utveckla övningsdaghemsverksamhet inom småbarnspedagogiken:
<https://www.abo.fi/projekt/ovningsdaghem-utveckla-ovningsdaghemsverksamhet-inom-smabarnspedagogiken/>

Övningsskolorna utvidgas till att omfatta småbarnspedagogiken – nya modeller för att utveckla utbildningen för lärare inom småbarnspedagogik (5.2.2019)
https://minedu.fi/sv/artikel/-/asset_publisher/harjoittelukoulut-laajenevat-varhaiskasvatukseen-haussa-uusia-malleja-varhaiskasvatuksen-opettajien-koulutuksen-kehittamiseksi

Universitetslagen 558/2009

Wahlbin, C & Wigren, C. (2007). *Samverkan i det akademiska vardagslivet. En undersökning av svenska forskare och lärares deltagande i och inställning till samverkan med omgivna samhället*. NUTEK

Projektet i media

ÅA slopar tanken på övningsdaghem i egen regi – utvecklar nätverk av kommunala daghem (19.2.2020): <https://svenska.yle.fi/artikel/2020/02/19/aa-slopar-tanken-pa-ovningsdaghem-i-egen-regi-utvecklar-natverk-av->

[kommunala?fbclid=IwAR0eNu6uAI5aLOm9WM4gjRYtTxIPUHOYjUsYAtBK7I7FvdeB3xDKTfuL9qM](https://kommunala.fbclid=IwAR0eNu6uAI5aLOm9WM4gjRYtTxIPUHOYjUsYAtBK7I7FvdeB3xDKTfuL9qM)

Yle Nyheter i Österbotten, radioinslag om övningsdagem 19.2.2020

Stort intresse att fungera som övningsdagem för Åbo Akademi (15.5.2020):

https://svenska.yle.fi/artikel/2020/05/15/stort-intresse-att-fungera-som-ovningsdagem-for-abo-akademi?utm_source=facebook-share&utm_medium=social&fbclid=IwAR2oX4yqSXiKkkS5jDE1TtRl4f-REL28ziuNxUiugB6lUpQjST9YZiqgM7Q

Bilaga

Karta över övningsdaghemsnätverket 2021

